

УДК 338.24:330.322

Олена БІЛОУСОВА

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ОЕСР

Розглянуто стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств реального сектору економіки в Україні. Акцентовано увагу на зарубіжному досвіді бюджетно-податкового стимулювання інноваційної діяльності. З урахуванням наявного в Україні дефіциту вільного державного та приватного капіталу розроблено рекомендації з удосконалення податкового законодавства, спрямовані на забезпечення прискорення інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: фінансування інновацій, інноваційно-інвестиційна діяльність, бюджетне стимулювання, податкові пільги, прискорення розвитку на інноваційній основі.

Елена БЕЛОУСОВА

Финансовое обеспечение инновационной деятельности в Украине и странах ОЭСР

Рассмотрено состояние финансового обеспечения инновационной деятельности предприятий реального сектора экономики в Украине. Акцентировано внимание на зарубежном опыте бюджетно-налогового стимулирования инновационной деятельности. С учетом существующего в Украине дефицита государственного и частного капитала разработаны рекомендации по совершенствованию налогового законодательства, направленные на обеспечение ускорения инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: финансирование инноваций, инновационно-инвестиционная деятельность, бюджетное стимулирование, налоговые льготы, ускорение развития на инновационной основе.

Olena BILOUSOVA

Financial support for innovation in Ukraine and OECD countries

Introduction. Research, development and creation of innovation as a prerequisite for a gradual transition to the fourth industrial revolution will require significant financial resources. Deficit of free public and private capital, the existence of potential risks of innovation make it difficult to attract resources for innovation and investment projects.

Purpose. Identify financial support for innovation, causes inefficient investment generalize the experience of the developed of OECD countries, outline ways to improve tax legislation in Ukraine.

Results. The main results of the study. In the period of 2011–2015. The main source of financing innovations were the resources of enterprises, as well as significantly reduced funding

from the budget, foreign investments and other sources. Revealed that the fiscal stimulus, including the application of the tax legislation accelerated depreciation of fixed assets – not intensified investment and innovation processes. Financial resources are concentrated on providing ongoing activities, rather than on upgrading technology to the level of new technological structures. Research experience providing financial innovation in developed OECD countries and Vietnam showed that the structure of sources of financial support is of secondary importance compared to the volume of financing, the ability to attract resources for co-financing of state enterprises, financial institutions, innovation funds; the use of innovative financial instruments to attract resources.

Conclusion. *The process of financial support innovation offered to restore fiscal incentives to new conditions – to achieve efficiency innovation (creating an innovative product, the introduction of innovative new technologies, innovative renewal of fixed assets, etc.), targeted use of resources from the use of tax incentives and methods for accelerated depreciation.*

Keywords: *financing innovation, innovation and investment, fiscal incentives, tax credits, accelerated development on innovation basis.*

JEL Classification: G24, M13, O31, O32.

Постановка проблеми. У 2010-2015 рр. обсяг інвестицій в інноваційну діяльність підприємств реального сектору економіки України за рахунок усіх джерел фінансування становив близько 122 млрд. грн. Інвестиційні ресурси, що спрямовуються на здійснення досліджень, розробок і впровадження інновацій, є недостатніми за своїм обсягом, а також використовуються неефективно. Необхідність вирішення цих проблем актуалізується з огляду на нові світові тенденції щодо фінансування та створення передумов для переходу до четвертої промислової революції, яка за визначенням учасників Всесвітнього економічного форуму 2016 р. потребуватиме змін у всіх сферах, включаючи державне регулювання розвитку економіки; стимулювання і підтримку досліджень, розробок та інновацій [1-2]. Поряд з функцією державного регулювання буде розвиватися функція прискорення фінансування, досліджень, розробок та запровадження інновацій. Глобалізація сприятиме цим процесам і створюватиме можливість прискорити модернізацію для країн,

яким бракує власних фінансових ресурсів та інноваційних технологій. Однак у країнах з малоефективними урядами та слабкою фінансовою системою в умовах зростаючої інтеграції та взаємозалежності фінансово-економічних систем світу виникає небезпека фінансової дестабілізації [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність і необхідність фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності констатують вітчизняні та зарубіжні вчені, урядовці, політики з огляду на:

- відставання України від країн Європи у запровадженні нових інноваційних технологій у промисловість (непроведення на сучасному етапі фундаментального переоснащення вітчизняних високотехнологічних підприємств призводитиме до втрати їх конкурентоспроможності); високий рівень зносу основних засобів, матеріало- та енергомісткості виробництва, недотримання світових стандартів;
- неефективну структуру економіки, деформовані пропорції між виробництвом, споживанням, нагромадженням;

- необхідність розбудови промислової та транспортної інфраструктури;
- дефіцит довгострокового фінансування; високі кредитні ставки;
- прогалини у нормативно-правовій базі з питань регулювання та стимулювання інноваційної діяльності, розвитку ринку інноваційної продукції [4-10].

У науковій літературі найбільш поширеним є визначення терміна “фінансове забезпечення інноваційного розвитку” як сукупності економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки [11]. Різними авторами було досліджено фінансові інструменти, методи, форми фінансування, фінансові важелі впливу на згаданий розвиток [12-14]. Проте, незважаючи на наявність достатньо великого наукового доробку, залишаються невирішеними проблеми розробки підходів до фінансування в умовах дефіциту вільного капіталу, який залучається на довгостроковій основі, податкового стимулювання та забезпечення прискорення інноваційного розвитку національної економіки, з урахуванням негативної практики попередніх років щодо неефективного використання бюджетних коштів і податкових пільг.

Метою статті є оцінювання стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності, виявлення причин її неефективного інвестування, узагальнення досвіду розвинутих країн ОЕСР та окреслення шляхів удосконалення податкового законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законами України “Про інноваційну діяльність”, “Про наукову і науково-технічну діяльність” визначено основні джерела фінансування наукових досліджень, розробок

та інновацій, зокрема, кошти державного та місцевих бюджетів України, власні та запозичені кошти суб’єктів інноваційної діяльності, кошти фізичних і юридичних осіб. Проте довгострокові фінансові ресурси в економіці є надзвичайно обмеженими, а інноваційні процеси, особливо перші його етапи, недостатньо фінансуються, оскільки пов’язані з високими ризиками втрати вкладеного капіталу. У період 2011–2015 рр. основним джерелом фінансування інновацій були фінансові ресурси підприємств. У 2015 р. фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємствами збільшилося майже удвічі порівняно з 2011 р. і становило 13,4 млрд. грн., або 97,2% від загального обсягу. При цьому суттєво скоротилося фінансування за рахунок бюджетних коштів, коштів іноземних інвесторів та з інших джерел (табл. 1). Суттєве скорочення бюджетного фінансування та відміна більшості податкових пільг із податку на прибуток (з 15,41 млрд. грн. у 2011 р. до 0,24 млрд. грн. у 2015 р., за даними Державної фіскальної служби України) відбувалися, зокрема, через низьку результативність стимулювання інноваційної діяльності.

У процесі згаданого стимулювання не вирішуються проблеми: нецільового використання податкових пільг і фінансових ресурсів підприємств від застосування методів прискореної амортизації; неузгодженості податкових реформ з іншими економічними реформами, зокрема програмами активізації розвитку економіки; неналежного податкового та загалом державного фінансового контролю. Як відомо, відсутність цільової направленості застосування окремих форм податкового стимулювання призводить до зниження об’єкта оподаткування та, відповідно, скорочення бюджетних надходжень від податку на прибуток. Це унеможливорює збільшення обсягів державних інвестицій, концентрації накопичен-

Таблиця 1

Джерела фінансування досліджень, розробок та інновацій в Україні*

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Фінансові ресурси підприємств реального сектору економіки	7,59	52,9	7,34	63,9	6,97	72,9	6,54	85,0	13,43	97,2
Бюджетні кошти	0,15	1,0	0,22	2,0	0,02	0,3	0,34	4,5	0,06	0,4
Кошти іноземних інвесторів та інші фінансові ресурси	6,59	46,0	3,92	34,1	2,57	26,8	0,82	10,5	0,32	2,4
Усього	14,33	100	11,48	100	9,56	100	7,70	100	13,81	100

* Складено на основі [15].

ня фінансових ресурсів для модернізації промисловості та для досягнення національних економічних пріоритетів загалом.

У побудові інноваційної системи України були допущені серйозні помилки, зокрема у виборі головного напрямку підтримки (основна увага має бути спрямована не на малий і середній бізнес, а на велику промисловість). У ринковій економіці інноваційний процес має спиратися на конкурентне ринкове середовище, а роль держави полягати у захисті та фінансовій підтримці підприємств, які взяли на себе тягар інноваційної ініціативи [16]. Основним завданням державної політики щодо фінансового забезпечення інноваційної діяльності має бути пом'якшення інвестиційних ризиків і надання суб'єктам додаткових стимулів, за умови їхньої участі у фінансуванні проектів власними коштами [17].

Бюджетно-податкове стимулювання діяльності підприємств, яке здійснювалося на рівні від 2,5 до 10,4% ВВП у період 2007–2015 рр. [18-19], а також застосування у податковому законодавстві прискореної амортизації не активізували інвестиційно-інноваційні процеси. Фінансові ресурси спрямовувалися на забезпечення операційної діяльності (поповнення оборотних коштів, погашення поточної кредиторської

заборгованості), а не на оновлення технологій до рівня нових технологічних укладів тощо. У 2015 р. загальний обсяг власних та інших фінансових ресурсів, спрямованих на інноваційну діяльність, становив 0,7% ВВП або 13,8 млрд. грн. (табл. 1). Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, становила лише 15,2%. Наслідками цього є високий рівень зношеності основних засобів, порівняно з іншими країнами, та низький і середній рівень технологій. На початок 2016 р. в Україні рівень зносу у промисловості склав 76,9%, що значно перевищує аналогічні показники інших країн. Так, у В'єтнамі зношеність основних засобів становила близько 45%, Польщі – 51,6%, Великій Британії – 42,5%, Франції – 52% [20-21].

В Україні, на відміну від інших держав, приріст зносу основних засобів відбувається швидшими темпами, ніж приріст інвестицій в основний капітал, введення в експлуатацію нових основних засобів. Збільшення первісної вартості основних засобів через проведення індексації (індекси дооцінки коливальні в межах – 109,6–194,8% у 2013–2015 рр.), здійснення капітального ремонту для підтримки наявних активів у робочому стані, придбання активів, які вже були в експлуатації, не вирішує завдання

інноваційного оновлення [15]. При цьому податкових пільг на дослідження і розробки (далі – R & D) не передбачено (окрім літакобудування).

Законом України від 21.12.2016 № 1797-VIII було доповнено підрозділ 4 розділу XX Податкового кодексу України пунктом 43, яким передбачено, що платники податку на прибуток під час розрахунку амортизації за прямолінійним методом щодо основних засобів 4 групи можуть використовувати, починаючи з 01.01.2017 р., мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює два роки, якщо витрати на придбання таких основних засобів понесені (нараховані) платником податків після 01.01.2017 р. та в разі, якщо для таких основних засобів одночасно виконується низка вимог. Для розрахунку амортизації визначається вартість основних засобів і нематеріальних активів без урахування їх переоцінки (уцінки, дооцінки), проведеної відповідно до положень стандартів бухгалтерського обліку. Запровадження додаткового методу прискореної амортизації до нових машин та обладнання, а також вираховування переоцінки із вартості основних засобів, яка амортизується, є позитивним у податковому стимулюванні їхнього оновлення. Проте запроваджені зміни є недостатніми та суттєво не вплинуть на зниження загального рівня зноше-

ності основних засобів, який у промисловості має тенденцію до зростання (табл. 2).

Таким чином, сьогодні в Україні амортизаційні відрахування практично не здатні виконувати функцію фінансування інноваційної діяльності, зважаючи на стан основних засобів [22].

У науковій літературі започатковано дискусію між науковцями щодо необхідності поряд із податковими пільгами застосовувати для заохочення інноваційної діяльності і певні санкції щодо суб'єктів господарювання, які, здійснюючи прибуткову діяльність, не приділяють уваги оновленню основних засобів. І. Крисоватий запропонував у випадках критичного ступеня зносу основних засобів збільшувати ставку податку на відсоток на процент перевищення фактичним зносом критичного зносу його рівня [23]. Такий підхід показав свою дієвість у Південній Кореї та інших країнах, які досягають високої результативності інноваційної діяльності.

Україна у процесі розбудови власної системи державної підтримки інноваційної діяльності має враховувати найкращу світову практику застосування податкових інструментів і враховувати особливості власної економіки та наявність фінансових ресурсів [24]. Система фінансового забезпечення інноваційної діяльності має фор-

Таблиця 2

Ступінь зносу основних засобів промисловості України*

	1980	1985	1991	2000	2007	2009	2012	2013	2014	2015
Первісна (переоцінена) вартість, млрд. грн.	194,0	255,0	331,0	285,3	660,4	970,9	1603,6	1749,1	1937,8	3842,5
Залишкова вартість, млрд. грн.	121,4	144,8	179,4	146,0	270,6	370,8	685,0	753,7	769,5	889,2
Ступінь зносу, у %	37,4	43,2	45,8	48,8	59,0	61,8	57,3	56,9	60,3	76,9
Амортизація за рік, млрд. грн.	6,8	9,1	7,1	10,0	26,7	38,2	58,0	65,7	77,4	80,8
Амортизація, у % ВВП	3,6	3,8	2,4	5,7	3,6	4,0	4,1	4,5	4,9	4,1

* Складено на основі [15].

муватися з урахуванням макроекономічних, політичних та інших чинників, в тому числі стану та типу фінансової системи у кожній конкретній країні [17].

Фінансове забезпечення наукових досліджень, розробок та інновацій (далі – R&D&I) є важливим завданням ЄС, що має на меті зміцнення наукових і технологічних основ розвитку для підвищення продуктивності праці, формування інноваційної та конкурентоспроможної економіки, забезпечення довгострокового економічного зростання. В країнах ЄС у 2015 р. загальний обсяг інвестування становив 299 млрд. євро (у ЄС-28), що на 4,4% більше порівняно з попереднім роком. Рівень фінансування щодо ВВП був достатньо стабільним і у період 2013–2015 рр. становив: у Німеччині близько 2,9% у Франції – 2,2% у Великій Британії – 1,7% ВВП [25].

У кожній країні ЄС є певні особливості щодо залучення джерел фінансування та застосування окремих видів державної підтримки, передбачених Рамковим положенням для державної допомоги на дослідження, розробки та інновації. Уряд може фінансувати R&D&I за рахунок поєднання прямих і непрямих інструментів. Пряма державна фінансова підтримка здійснюється, в основному, через державні закупівлі, надання грантів (на конкурсній основі),

субсидій, кредитів або часткового фінансування витрат, зокрема з передачі знань. Це дає змогу уряду розвивати певні напрями діяльності у сфері R&D&I, в яких країна матиме конкурентні переваги, соціальну віддачу (екологічно чисті технології тощо) за низького рівня прибутку.

За висновками експертів ОЕСР, податкові стимули дають можливість зменшити граничну вартість досліджень, розробок та інновацій, проте заохочують до проведення короткострокових прикладних досліджень, використання новітніх технологічних виробничих процесів і поетапного запровадження інновацій, а не радикальних проривів. Прямі субсидії, державні закупівлі більш орієнтовані на довгострокові дослідження [25–29].

У Німеччині основними джерелами фінансування R&D&I є інвестиції підприємств та уряду (табл. 3). Компанії інвестують у наукові дослідження та розробку інновацій, а також у придбання сучасного обладнання та техніки.

Німецькі підприємства за рахунок власних і залучених джерел фінансування інвестують близько 11,6% ВВП, з них на R&D&I спрямовується лише 2,9% ВВП [30]. За напрямками використання фінансових ресурсів на R&D&I виокремлюють: 1) поточні витрати, які включають витрати на оплату

Таблиця 3

Джерела фінансування досліджень, розробок та інновацій у Німеччині*

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%
Фінансові ресурси підприємств реального сектору економіки	51,1	67,6	53,8	68,0	53,6	67,2	57,0	67,5	59,1	67,7
Бюджетні кошти	11,0	14,5	11,3	14,3	11,9	14,9	12,5	14,8	13,0	14,9
Кошти іноземних інвесторів та інші фінансові ресурси	13,5	17,9	14,0	17,7	14,3	17,9	14,9	17,7	15,1	17,4
Усього	75,6	100	79,1	100	79,7	100	84,5	100	87,2	100

* Складено на основі [30].

праці персоналу, матеріали, амортизацію, витратні матеріали для обладнання, інші операційні витрати тощо; 2) капітальні витрати: придбання основних засобів, зокрема земельних ділянок, будівель, обладнання, що використовуються у програмах R&D, створення або придбання нематеріальних активів (програмного забезпечення тощо).

У 2013–2014 рр. пряме бюджетне фінансування в Німеччині (надання грантів, контрактів і кредитів) здійснювалося на рівні 0,08 та 0,07% ВВП відповідно [30]. При цьому законодавством не передбачено надання непрямої підтримки уряду через податкові пільги для стимулювання діяльності у сфері досліджень, розробок та інновацій, за винятком особливих випадків – нарахування амортизації будівель у рамках забезпечення охорони навколишнього середовища.

Важливим джерелом фінансування є банківське кредитування. Банк розвитку Німеччини KfW здійснює кредитування підприємств за спеціальними інноваційними програмами, що фінансують розробки та запровадження інновацій, розвиток і вдосконалення виробництва. За програмою “ERP-Innovationsprogramm” кредит надається в сумі до 5 млн. євро на 10 років з процентною ставкою 1% річних [29]. Інноваційно-інвестиційні проекти також можуть фінансуватися за програмою кредитування

“KfW-Unternehmerkredit Plus”, якщо вони є об’єктом програм ЄС-Горизонт 2020, інвестиційної програми Європейського фонду стратегічних інвестицій (EFSI). Кредит на реалізацію проекту надають в сумі до 7,5 млн. євро терміном до 10 років з процентною ставкою 1% річних. Доступність джерел фінансування інвестицій позитивно впливає на розвиток німецьких підприємств. Так, зокрема, коефіцієнт їхньої прибутковості збільшився з 41,46% у 2013 р. до 41,65% у 2015 р., або на 0,19 в.п. [30]

У 2011-2015 рр. у Франції застосовувалася комбінована бюджетно-податкова підтримка R&D&I та продовжувалася диверсифікація інших джерел фінансування для розширення так званого “інноваційно-інвестиційного простору” та прискорення темпів запровадження інновацій (табл. 4).

Обсяг бюджетно-податкової підтримки у вказаній країні становить близько 0,39% ВВП та надається у формі прямого бюджетного фінансування (у розмірі 0,12% ВВП), податкових пільг (0,27% ВВП).

Податкова пільга у вигляді податкового кредиту становить для діючих французьких підприємств – 50% від загального обсягу витрат на проведення наукових досліджень; для новостворених компаній – 50% від загального обсягу витрат на проведення досліджень у звітному році, але не має

Таблиця 4

Джерела фінансування досліджень, розробок та інновацій у Франції*

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%
Фінансові ресурси підприємств реального сектору економіки	28,9	64,0	30,0	64,6	30,7	64,7	31,1	65,0	31,7	65,1
Бюджетні кошти	6,2	13,9	6,1	13,2	6,2	13,0	6,2	12,9	6,4	13,1
Кошти іноземних інвесторів та інші фінансові ресурси	10,0	22,2	10,4	22,3	10,6	22,3	10,6	22,2	10,6	21,8
Усього	45,1	100	46,5	100	47,5	100	47,9	100	48,6	100

* Складено на основі [30].

перевищувати 40 млн. євро на рік; податковий кредит відшкодовується з бюджету. Крім того податковим кодексом передбачено застосування прискореної та бонусної амортизації основних засобів.

Важливим джерелом фінансового забезпечення R&D&I є банківське кредитування. Державним банком розвитку Франції у 2016 р. спрямовано в економіку більше як 24 млрд. євро. Результатом такої політики фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств є зростання та оновлення основних засобів, про що свідчить динаміка коефіцієнта інвестування. У період 2009–2015 рр. склалася тенденція до зростання цього коефіцієнта до 22,86% у 2015 р.: загалом за вказаний період він збільшився на 1,32 в.п. А коефіцієнт прибутковості підприємств зріс з 29,94% у 2013 р. до 31,45% у 2015 р., або на 1,51 в.п.

У Великій Британії у період 2011–2015 рр. відбувалися зміни структури джерел фінансування зі зменшення частки державного сектору (табл. 5).

Бюджетно-податкова підтримка становить близько 0,23% ВВП та здійснюється у формі прямого бюджетного фінансування (у розмірі 0,1% ВВП), податкових пільг (0,13% ВВП) [30]. У Великій Британії уряд створив перспективну програму із закупівель зобов'язань і витрат виробництва певних

товарів або послуг (взаємодія отримувача та постачальника є основними особливостями цієї програми). Податкові пільги на науково-дослідні розробки надаються у вигляді збільшеного вирахування витрат на наукові дослідження та розробки при визначенні оподаткованого прибутку. Підвищення коефіцієнта прибутковості підприємств із 33,96% у 2013 р. до 35,56% у 2015 р., або на 1,6 в.п. та коефіцієнта інвестування у період 2009–2015 рр. з 15,7% до 17,33% у 2015 р., або на 1,63 в.п. може свідчити про успішність здійснення бюджетно-податкового стимулювання у Великобританії.

У Південній Корей проводиться політика поступового збільшення фінансування R&D&I. За підсумками 2015 р. Корея входить у першу п'ятірку виконавців наукових досліджень. Наукові дослідження, розробки та інновації в основному, фінансуються великими виробничими конгломератами. Упродовж 2011–2014 рр. інвестування у цю сферу з боку державного сектору становило лише близько 11% від загального обсягу фінансування (табл. 6).

Південна Корея надає різні види податкового кредиту для стимулювання проведення досліджень і розробок, а саме :

– податковий кредит для досліджень і підтримки робочої сили: надається у розмірі 2–3, 8–15 та 25% вартості основних засо-

Таблиця 5

Джерела фінансування досліджень, розробок та інновацій у Великій Британії*

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%
Фінансові ресурси підприємств реального сектору економіки	20,1	63,6	21,1	63,3	21,7	63,9	24,7	65,1	28,8	65,7
Бюджетні кошти	2,7	8,6	2,7	8,0	2,7	7,9	2,8	7,3	3,0	6,8
Кошти іноземних інвесторів та інші фінансові ресурси	8,8	27,8	9,5	28,6	9,6	28,2	10,5	27,6	12,1	27,5
Усього	31,5	100	33,3	100	34,0	100	38,0	100	43,9	100

* Складено на основі [30].

Таблиця 6

Джерела фінансування досліджень, розробок та інновацій у Південній Кореї*

	2011		2012		2013		2014	
	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%	млрд. євро	%
Фінансові ресурси підприємств реального сектору економіки	24,8	76,5	29,9	77,9	32,0	78,5	35,7	78,2
Бюджетні кошти	3,8	11,7	4,3	11,3	4,5	10,9	5,1	11,2
Кошти іноземних інвесторів та інші фінансові ресурси	3,8	11,7	4,1	10,8	4,3	10,6	4,8	10,6
Усього	32,4	100	38,3	100	40,8	100	45,6	100

* Складено на основі [30].

бів, придбаних для проведення досліджень і розробок (відповідно для великих, середніх і малих підприємств); 40 та 50% середньорічного обсягу поточних витрат на проведення досліджень і розробок (відповідно для великих та для малих і середніх підприємств);

– податковий кредит на здійснення інвестиційних проектів з досліджень і розробок у стратегічних для розвитку сферах, визначених урядом, надається до кінця грудня 2018 р., у розмірі 20 і 30% поточних витрат (відповідно для великих та для малих і середніх підприємств). Невикористаний кредит може бути перенесений на наступні п'ять років;

– податковий кредит для поширення технологій серед малих і середніх підприємств (корейські патенти – “режим коробки”): у розмірі 50% вартості патенту для великих підприємств, які передають патент малим та середнім підприємствам; у розмірі 25% доходів, які одержують малі та середні підприємства, від використання патентів; 7% від суми, сплаченої малими і середніми підприємствами за використання патенту (оренда або викуп);

– податковий кредит для злиття або придбання інноваційної технології підприємств малого та середнього бізнесу в розмірі 10% вартості основних засобів і нематеріальних активів;

– податковий кредит для інвестицій у нові енергозберігаючі об'єкти в розмірі 1, 3 та 6% вартості таких об'єктів (відповідно для великих, середніх та малих підприємств);

– податковий кредит для інвестицій в обладнання для захисту навколишнього середовища у розмірі 3, 5 та 10% його вартості (відповідно для великих, середніх і малих підприємств).

Поряд з податковим стимулюванням застосовуються і окремі регуляторні інструменти. Починаючи з січня 2015 р., південнокорейський уряд запровадив додатковий податок на прибуток надприбуткових юридичних осіб у розмірі 10%, якщо витрати компанії з інвестування, підвищення заробітної плати, а також виплати дивідендів нижчі за встановлений рівень (тобто за 80 або 30% оподаткованого доходу).

Національним законодавством згаданої країни визначено, що корпоративні платники податків несуть відповідальність за сплату мінімального податку, який визначається на рівні: 10% доходів, якщо податкова база становить 10 мільярдів корейських вон, 12% від податкової бази, що перевищує 10 мільярдів корейських вон, 17% від податкової бази, що перевищує 100 мільярдів корейських вон – для великих підприємств; 7% від оподаткованого доходу – для малих і середніх підприємств.

Податковим законодавством Південної Кореї для нарахування амортизації передбачено застосування прямолінійного методу та методу зменшення залишкової вартості основних засобів. Хоча вказане законодавство визначає стандартні терміни корисного використання щодо кожному виду активів, вони можуть бути збільшені або зменшені на 25% (в межах 50% після погодження з податковими органами) від стандартного строку експлуатації на вибір платника податків. Сума амортизації вираховується з бази оподаткування податком на прибуток, якщо вона використовується за призначенням – на придбання, відновлення основних засобів.

Банк розвитку Південної Кореї надає кредити на реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів на загальних умовах.

Для дослідження альтернативного підходу до формування джерел фінансування досліджень, розробок та інновацій ми розглянули досвід В'єтнаму. Структура згаданого фінансування регулюються Міністерством планування та інвестицій. Державний інвестиційний план на 5 років (2016–2020 рр.) визначає обсяги фінансування та напрями використання фінансових ресурсів у частині державних інвестицій і капіталовкладень підприємств державної форми власності. За участю держави у В'єтнамі

здійснюються великі інвестиційні проекти (за рахунок бюджету та випуску державних облігацій). За вказаний п'ятилітній період заплановано інвестувати в економіку щорічно близько 300,1 трильйонів донгів, у т. ч. з бюджету 252,6 трильйонів донгів. Упродовж 2011–2015 рр. змінювалася структура джерел фінансування інвестиційної діяльності: збільшувалася частка підприємств, банківських кредитів і зменшувалася частка бюджетних інвестицій (на 9,7 в.п. – з 52,1% у 2011 р. до 42,4% у 2015 р.) (табл. 7).

Крім цього, передбачено надання податкових пільг. Для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в окремих видах економічної діяльності (високотехнологічного спрямування), складних соціально-економічних районах та для реалізації масштабних інвестпроектів (вартість проекту понад 6 трильйонів донгів (близько 7 млрд. грн. за курсом НБУ на 05.02.2017 р.); термін надання пільги до 3-х років, результативність за перший рік після завершення проекту – мінімальний дохід у сумі 10 трильйонів донгів (близько 12 млрд. грн. за курсом НБУ на 05.02.2017 р.) в рік, мінімальна чисельність персоналу 3000 осіб). Податкові пільги для інвестиційного проекту, яким передбачено створення виробництва товарів, що мають

Таблиця 7

Джерела фінансування інвестиційної діяльності у В'єтнамі*

	2011		2012		2013		2014		2015	
	млрд. донгів	%	млрд. донгів	%	млрд. донгів	%	млрд. донгів	%	млрд. донгів	%
Бюджетні кошти	177977	52,11	205022	50,43	207152	46,88	207704	42,67	220405	42,43
Кредити банків	114085	33,40	149516	36,78	162486	36,77	198202	40,71	211000	40,62
Фінансові ресурси підприємств та інших джерел	49493	14,49	51976	12,79	72286	16,36	80898	16,62	88100	16,96
Усього	341555	100	406514	100	441924	100	486804	100	519505	100

* Складено на основі [31].

“міжнародну конкурентоспроможність” (річний дохід має перевищувати 20 трильйонів донгів на рік протягом п’яти років з першого року отримання доходів, мінімальна чисельність персоналу 6000 осіб) надаються на період від 3 до 15 років. Обов’язковою умовою надання пільг є цільова спрямованість проектів, а саме їхня реалізація у сфері високих технологій, інформаційних технологій, легкої промисловості (швейна, текстильна, взуття), а також відповідність продукції стандартам якості ЄС. Податкові преференції надаються у формі застосування пільгових ставок податку на прибуток у розмірі 10, 15 і 17% (стандартна ставка встановлена на рівні 20% з 01 січня 2016 р).

Податкове стимулювання також здійснюється для розширення виробництва на діючих підприємствах, а саме: придбання основних засобів вартістю понад 20 млрд. донгів (або 10 млрд. донгів, якщо проекти реалізуються в районах зі складними соціально-економічними умовами). Податкові канікули у вигляді повного звільнення від податку на прибуток надаються новоствореним підприємствам на 3 роки, а упродовж 9 наступних років вони сплачують податок у розмірі 50% від встановленої, за умови, що вказані підприємства реалізують інвестиційні проекти у сфері виробництва: енергозберігаючих товарів; машин та устаткування для обслуговування сільського господарства; іригаційного обладнання; кормів для великої рогатої худоби та птиці; високоякісної сталі.

Крім того, здійснюється податкове стимулювання підприємств для їхньої участі у формуванні Державного фонду розвитку з метою отримання необхідного обсягу фінансування наукових досліджень і запровадження інновацій. Законодавчо закріплено можливість сплати до Фонду сум у розмірі до 10% річного прибутку до оподаткування. До амортизації у В’єтнамі ставляться як до процесу відновлення інвестиційного капіта-

лу при цьому застосовується прямолінійним метод нарахування амортизації.

Акціонерний комерційний Банк інвестицій та розвитку В’єтнаму здійснює кредитування за інвестиційними проектами у розмірі до 85% від загального обсягу інвестицій на період до 15 років. Крім цього, він здійснює підтримку експорту.

Держава заохочує інвестиції у технології, винаходи, у створення повного ланцюжка виробництва продукції, що експортується, інтеграцію в глобальні ланцюжки доданої вартості.

Концентрація внутрішніх фінансових ресурсів і залученого капіталу у технології та інновації здійснюється через систему фондів розвитку: Державний фонд розвитку, Національний інноваційний фонд технологій, венчурний інвестиційний фонд, фонди розвитку підприємств (створюються підприємствами у розмірі від 3 до 10% оподаткованого доходу). Ресурси фонду розвитку підприємства можуть спрямовуватися на фінансування власних інвестиційних проектів, проектів державно-приватного партнерства, завдань науково-технічного співробітництва відповідно до протоколів уряду або можуть перераховуватися як внески до Державного фонду розвитку на центральному та місцевому рівнях.

Висновки. В Україні, з огляду на високий рівень зносу основних засобів у реальному секторі вітчизняної економіки, низьку результативність капітальних інвестицій та відставання у запровадженні нових технологічних укладів, доцільно скористатися успішним досвідом у сфері фінансового забезпечення інноваційної діяльності країн ОЕСР.

Прискорення інвестиційно-інноваційної діяльності та належне фінансове забезпечення інноваційних процесів потребує удосконалення вітчизняного податкового законодавства в частині: запровадження податкових пільг з податку на прибуток для

суб'єктів господарювання, які співфінансують і реалізують інноваційно-інвестиційні проекти, та запровадження механізму повернення суми податкових пільг, а також амортизаційних відрахувань, на які було зменшено об'єкт оподаткування податком на прибуток, у разі їх нецільового використання – не спрямування в інноваційну діяльність або неотримання очікуваного результату.

У подальших дослідженнях доцільно визначити особливості державного стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності на умовах взаємодії держави та підприємств, оцінити вплив ефектів такої взаємодії на підвищення продуктивності праці, формування інноваційної та конкурентоспроможної економіки, забезпечення довгострокового сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. *Agenda in focus: the Fourth industrial revolution [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.weforum.org/focus/the-fourth-industrial-revolution>.*
2. *The 2016 World economic forum misfires with its Fourth industrial revolution theme [Electronic resource]. – Access mode : http://www.huffingtonpost.com/jeremy-rifkin/the-2016-world-economic-f_b_8975326.html.*
3. *Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : кол. моногр. / І.О. Луніна, О.О. Булана, Н.Б. Фролова [та ін.] ; за ред. д.е.н. І.О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України". – К., 2014. – 296 с.*
4. *Амоша О.І. Аналіз причин низької інноваційної активності високотехнологічних підприємств України / О.І. Амоша, Л.М. Саломатіна, С.Л. Передерій // Економіка пром-сті. – 2011. – № 4. – С. 165–179.*
5. *Затонацька Т. Пріоритети бюджетної політики України порівняно з загальноєвропейськими тенденціями / Т. Затонацька, М. Лаврентьєв // Світ фінансів. – 2016. – №1. – С. 140–148.*
6. *Гудзь О.Є. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.Є. Гудзь. – Режим доступу : http://www.dut.edu.ua/uploads/n_1674_44302989.pdf.*
7. *Гриньова В.М. Коригування основних напрямків інноваційної політики України на основі концепції фінансового забезпечення розвитку економіки / В.М. Гриньова, О.М. Колодізев // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – Том 1. – 2010. – № 1 (3). – С. 66–75.*
8. *Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія / В.В. Зянько, І.Ю. Спіфанова, В.В. Зянько. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 172 с.*
9. *Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України : монографія ; за наук. ред. М.І. Дибби, О.М. Юркевич ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2013. – 425 с.*
10. *Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : монографія / О.М. Алімов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук та ін. – К. : Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.*
11. *Колодізев О.М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки : автореф. дис. д-ра екон. наук. спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / О.М. Колодізев. – Суми, 2010. – 40 с.*
12. *Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування / І.В. Осьмірко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 7. – С. 47–49.*
13. *Федишин І. Діагностика проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні / І. Федішин, Я. Пилп'юк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2014. – Вип. 2 (11). – С. 142–153.*
14. *Steen, J. (2012) Modes of public funding of research and development: towards internationally comparable indicators // OECD science, technology and industry working papers, 2012/04, OECD*

Publishing, Paris [Electronic resource]. – Access mode : <http://dx.doi.org/10.1787/5k98ssns1gzs-en>.

15. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

16. Папп В.В. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення / В.В. Папп, Н.В. Бошота // *Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. – Сер. “Економіка”.* – Т. 3. – 2015. – Вип. 1 (45). – С. 134–138.

17. *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України.* – К., 2015. – 336 с.

18. Луніна І.О. Бюджетно-податкове стимулювання інноваційної діяльності в Україні / І.О. Луніна, О.С. Білоусова, О.О. Булана // *Економіка і прогнозування.* – 2016. – № 1. – С. 41–56.

19. Булана О.О. Державна допомога вітчизняним суб'єктам господарювання та її трансформація в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / О.О. Булана // *Економіка України.* – 2017. – № 1 (662). – С. 18–30.

20. *Worldwide tax summaries/ Corporate taxes 2016/17 [Electronic resource]. – Access mode : <http://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wmts.nsf/ID/PPAA-85RDKF>.*

21. *Rocznik statystyczny przemyslu 2016 [Electronic resource]. – Access mode : <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-przemyslu-2016,5,10.html>*

22. Єпіфанова І.Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств / І.Ю. Єпіфанова // *Проблеми економіки.* – 2016. – № 3. – С. 239–244.

23. Крисоватий І. Напрямки вдосконалення податкового стимулювання інноваційних процесів в Україні / І. Крисоватий // *Світ фінансів.* – 2013. – № 4. – С. 28–36.

24. Молдован О. Податкові інструменти стимулювання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у світовій практиці / О. Молдован // *Світ фінансів.* – 2014. – № 2. – С. 28–36.

25. *Framework for State aid for research and development and innovation [Electronic resource] // Official journal of the European Union.* – 2014. – № С 198/01. – С. 198. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2014:198:TOC>

26. Nanda R. *Financing innovation / William R. Kerr, Ramana Nanda ; Working Paper 15-034 November 5, 2014 [Electronic resource] / Harvard University and NBER.* – Access mode : http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/15-034_c08817a4-7eac-4c62-b58b-8632585180b5.pdf

27. Guellec, D. and B. van Pottelsberghe de la Potterie *The impact of public R&D expenditure on business R&D [Electronic resource] // OECD science, technology and industry working papers, 2000/04, OECD Publishing, Paris.* – Access mode : <http://dx.doi.org/10.1787/670385851815>

28. *Measuring tax support for R&D and innovation [Electronic resource] / OECD, R&D tax incentive indicators.* – June 2015. – Access mode : www.oecd.org/sti/msti.htm

29. *ERP-Innovations programm [Electronic resource]. – Access mode : [https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Unternehmen/Innovation/Finanzierungsangebote/ERP-Innovationsprogramm-\(180-185-190-195\)/](https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Unternehmen/Innovation/Finanzierungsangebote/ERP-Innovationsprogramm-(180-185-190-195)/)*

30. Eurostat [Electronic resource]. – Access mode : <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00100>.

31. *TỔNG CỤC THỐNG KÊ [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=716>*

References

1. *Agenda in focus: the Fourth industrial revolution. (2016). Available at: <https://www.weforum.org/focus/the-fourth-industrial-revolution>.*

2. *The 2016 World economic forum misfires with its Fourth industrial revolution theme. (2016). Available at: http://www.huffingtonpost.com/jeremy-rifkin/the-2016-world-economic_f_b_8975326.html.*

3. Lunina, I.O., Bulana, O.O., Frolova, N.B. (2014). *Rozvytok derzhavnykh finansiv Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [The development of public finances Ukraine in the context of globalization]*. DU "In-t ekon. ta prohnouzov. NAN Ukrainy". I.O.Lunina (Eds.). Kyiv [in Ukrainian].
4. Amosha, O.I., Salomatina, L.M., Perederiy, S.L. (2011). *Analiz prychnyn nyzkoi innovatsiynoi aktyvnosti vysokotekhnolohichnykh pidpriemstv Ukrainy [Analysis of reasons for the low innovation activity of high-tech enterprises Ukraine]*. *Ekonomika prom-sti – Industrial Economy*, 4, 165–179 [in Ukrainian].
5. Zatonatska, T., Lavrentiev, M. (2016). *Priorytety biudzhetnoi polityky Ukrainy porivniano z zahalnoievropeyskymy tendentsiyamy [The priorities of fiscal policy Ukraine compared with European tendencies]*. *Svit finansiv – World of finance*, 1, 140-148 [in Ukrainian].
6. Hudz, O.Ye. *Finansove zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku pidpriemstva [Financial support of innovative enterprise development]*. Available at: http://www.dut.edu.ua/uploads/n_1674_44302989.pdf [in Ukrainian].
7. Hryniova, V.M., Kolodiziev, O.M. (2010). *Koryhuvannia osnovnykh napriamkiv innovatsiynoi polityky Ukrainy na osnovi kontseptsii finansovoho zabezpechennia rozvytku ekonomiky [Adjustments to the basic directions of innovation policy of Ukraine based on the concept of financial security of economic development]*. *Biuletyn Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnogo forumu – Bulletin of International Nobel economic forum*, 1 (3), 66-75 (Vol. 1) [in Ukrainian].
8. Zianko, V.V., Yepifanova, I.Yu. (2015). *Innovatsiyna diialnist pidpriemstv ta yii finansove zabezpechennia v umovakh transformatsiynykh zmin ekonomiky Ukrainy [Innovation activities of enterprises and its financial support in terms of transformational changes in the economy Ukraine]*. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
9. Dyba, M.I., Yurkevych, O.M. (Eds.). (2013). *Finansove zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku Ukrainy [Financial support of innovative development of Ukraine]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
10. Alymov, O.M., Danylenko, A.I., Trehobchuk, V.M. (2005). *Ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: instytutsionalne ta resursne zabezpechennia [Economic development of Ukraine, institutional and resource support]*. Kyiv: Obiednanyi in-t ekonomiky NAN Ukrainy [in Ukrainian].
11. Kolodiziev, O.M. (2010). *Finansove zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Financial support of innovative development of national economy]*. (Thesis: 08.00.08). Sumy [in Ukrainian].
12. Osmirko, I.V. (2012). *Systema finansovoho zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku: poniatia, struktura ta pryntsyipy funktsionuvannia [The system finansovoho support innovative development: concept, structure and principles of operation]*. *BIZNESINFORM – BusinessInform*, 7, 47–49 [in Ukrainian].
13. Fedyshyn, I., Pylypiuk, Ya. (2014). *Diagnostyka problem finansovoho zabezpechennia innovatsiynoi diialnosti v Ukraini [Troubleshooting financial support innovation in Ukraine]*. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-economic problems and the state*, 2 (11), 142-153 [in Ukrainian].
14. Steen, J. (2012). *Modes of public funding of research and development: towards internationally comparable indicators*. *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, 2012/04, OECD Publishing, Paris. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/5k98ssns1gzs-en>.
15. *Ofitsijnyi sayt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [The official site of State statistics service of Ukraine]*. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Papp, V.V., Boshota, N.V. (2015). *Dzherela finansovoho zabezpechennia innovatsiynoi diialnosti ta mekhanizmy ikh zaluchennia [Sources of financial support innovation and mechanisms for their involvement]*. *Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Herald of the Uzhgorod university*, 1(45), 134-138, Vol. 3 [in Ukrainian].
17. Heyts, V.M. (2015). *Innovatsiyna Ukraina 2020 [Innovative Ukraine 2020]*. Kyiv: NAN Ukrainy [in Ukrainian].

18. Lunina, I.O., Bilousova, O.S., Bulana, O.O. (2016). *Biudzhethno-podatkovye stymuliuvannia innovatsiynoi diialnosti v Ukraini [Budget and tax incentives for innovation in Ukraine]. Ekonomika i prohnozuvannia – Economics and forecastin, 1, 41-56 [in Ukrainian].*
19. Bulana, O.O. (2017). *Derzhavna dopomoha vitchyznianym sub'iektam hospodariuvannia ta y ii transformatsiia v ramkakh Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS [State aid to domestic undertakings and its transformation as part of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine, 1 (662), 18-30 [in Ukrainian].*
20. *Worldwide tax summaries. Corporate taxes 2016/17. Available at: <http://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wmts.nsf/ID/PPAA-85RDKF>.*
21. *Rocznik statystyczny przemysłu. (2016). Available at: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-przemyslu-2016,5,10.html>*
22. Yepifanova, I.Yu. (2016). *Vlasnyj kapital u systemi finansovoho zabezpechennia innovatsiynoi diialnosti pidpriemstv [Shareholders' equity in the system of financial support innovation enterprise]. Problemy ekonomiky – Problems of economics, 3, 239-244 [in Ukrainian].*
23. Krysovatyj, I. (2013). *Napriamky vdoskonalennia podatkovoho stymuliuvannia innovatsiynnykh protsesiv v Ukraini [Areas of improvement of tax incentives for innovation in Ukraine]. Svit finansiv – World of finance, 4, 28-36 [in Ukrainian].*
24. Moldovan, O. (2014). *Podatkovi instrumenty stymuliuvannia naukovy-doslidnykh i doslidno-konstruktorskykh robot u svitoviy praktysi [Tax instruments to stimulate research and development work in the world]. Svit finansiv – World of finance, 2, 28-36. [in Ukrainian].*
25. *Framework for state aid for research and development and innovation. (2014). Official journal of the European Union, 198/01. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2014:198:TOC>*
26. Nanda, R. William, R. Kerr (2014). *Financing innovation. Working Paper, 15-034, November, 5, 2014. Harvard University and NBER. Available at: http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/15-034_c08817a4-7eac-4c62-b58b-8632585180b5.pdf*
27. Guellec, D. & B. van Pottelsberghe de la Potterie. (2000). *The impact of public R&D expenditure on business R&D. OECD science, technology and industry working papers. OECD publishing. Paris. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/670385851815>*
28. *Measuring tax support for R&D and innovation (2015). / OECD, R&D tax incentive indicators, June. Available at: www.oecd.org/sti/msti.htm*
29. *ERP-Innovations programm. Available at: [https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Unternehmen/Innovation/Finanzierungsangebote/ERP-Innovationsprogramm-\(180-185-190-195\)/](https://www.kfw.de/inlandsfoerderung/Unternehmen/Innovation/Finanzierungsangebote/ERP-Innovationsprogramm-(180-185-190-195)/)*
30. Eurostat. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00100>.
31. *TỔNG CỤC THỐNG KÊ. Available at: <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=716>*

Стаття надійшла до редакції 17.01.2017.